

Самофінансування підприємства: механізм реалізації в умовах відкритої та прихованої форм

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У роботі досліджено поняття самофінансування підприємства, розглянуто його сутність та складові, а також проаналізовано механізм реалізації в умовах відкритої та прихованої форм

Ключові слова: інновації, потенціал, оцінка, експерти, складові, фінансування

Abstract

In the work the concept of self-financing of the enterprise is investigated, its essence and components are considered, as well as the mechanism of realization in the conditions of open and hidden forms is analyzed

Keywords: самофінансування, прихована та відкрита форми, прибуток, аналіз, складові, показники

Вступ

Сучасний етап розвитку досліджень процесу самофінансування в Україні, характеризуються появою змістовних наукових, методичних і практичних розробок в частині визначення сутності самофінансування і його складових, пропонуванням окремих показників і методик визначення рівня самофінансування, дослідженням впливу самофінансування на стан та ефективність фінансово-господарської діяльності підприємств, взаємозв'язку з іншими економічними категоріями та інші. Проблемам самофінансування присвятили свої наукові праці вчені економісти О.О. Терещенко, М.А. Поддєрьогін, Н.А. Сафонов, О.Є. Гудзь, В.І. Єфіменко, К.В. Павлюк, Г.Г. Філіна, О.С. Пристемський та інші.

Метою роботи є дослідження суті та механізму реалізації самофінансування підприємства в умовах простого і розширеного відтворення.

Результати дослідження

Нерідко в економічній літературі сутність самофінансування зводиться до тезаврація прибутку підприємства теперішнього та минулих звітних періодів. Мова йде про спрямування частини чистого прибутку підприємства на розвиток операційної, інвестиційної та фінансової діяльності. Самофінансування – це здійснення розширеного відтворення за рахунок чистого прибутку без залучення бюджетних асигнувань та основних засобів і матеріальних цінностей.

У світовій економічній літературі, залежно від способу відображення прибутку в звітності, зокрема в балансі, виокремлюють:

- приховане самофінансування;
- відкрите самофінансування (тезаврація прибутку).

Аналіз механізму самофінансування можна здійснити в умовах руху капіталу при простому і розширеному відтворенні, де, найбільш повно проявляється сутність самофінансування та взаємодія його відкритої та прихованої форм.

Як відомо, формула руху (кругообігу) капіталу в умовах простого відтворення має такий вигляд :

$$Г - Т(З.В., Р.С)...В...Т - Г \quad (1)$$

де Г – гроші, Т – товар, ЗВ – засоби виробництва, РС – робоча сила, В – виробничий процес.

Згідно формули 1, підприємство авансує у виробництво певну частину коштів (Г) для придбання засобів виробництва (ЗВ) і оплати вартості робочої сили (РС). В ході виробничого процесу (В), працівники (РС), своєю абстрактною працею, створюють певний продукт – товар (Т), що реалізується на ринку і забезпечує підприємству повернення витрачених коштів (Г) на рівні авансованих .

У формулі 1, тобто на рівні простого відтворення, процес самофінансування проявляється як у відкритій, так і в прихованій формах, хоча прибутку таке підприємство ще не має. Відкрите самофінансування проявиться у фінансовій звітності підприємства, де буде відображено факт повернення коштів у незмінній величині.

Закрите самофінансування в умовах простого відтворення полягає у неможливості визначення тієї частки абстрактної праці, яка направлена на відтворення затриманих засобів виробництва і тієї частки праці, яка буде направлена на відтворення вартості робочої сили, оскільки засобів для вимірювання таких часток об'єктивно не існує, а те співвідношення, що відображене у фінансовій звітності підприємства носить прихований характер. Таким чином, вже в умовах простого відтворення процес самофінансування проявляється як у відкритій так і в прихованій формах.

В умовах розширеного відтворення, рух капіталу здійснюється за формулою:

$$Г - Т(Р.С.,З.В.)...В...Т^1 - Г^1 \quad (2)$$

де Г – гроші, Т – товар, РС – робоча сила, ЗВ – засоби виробництва, В – виробничий процес

В наведеній формулі відбулось зростання капіталу, тобто вартість витрачених речових факторів зросла і проявилася у створених товарах:

$$Т^1 = Т + \Delta Т ,$$

а авансовані у виробництво кошти, також зросли:

$$Г^1 = Г + \Delta Г$$

Витрачені підприємством кошти зросли на величину $\Delta Г$ і прийняли після реалізації товару та вирахування витрат на виробництво. Після сплати податків і обов'язкових платежів, підприємство отримує величину чистого прибутку, який після його тезаврації забезпечить процес розширеного відтворення і самофінансування на розширеній основі.

Самофінансування відбувається за формулою розширеного відтворення і носить прихований характер, оскільки, в умовах щоденних розрахунків жодна із економічних чи фінансових служб підприємства не в змозі відповісти на питання: скільки коштів власного, залученого чи позиченого капіталу та його окремих статей витрачено підприємством, і яка частина коштів ще залишається невикористаною, і яка кількість тезаврованого прибутку використано. Причинами такого становища є ті, що передбачувані підприємством систематичні надходження відбуваються щоденно та нерівномірно.

Стає зрозумілим основний механізм і наслідки прихованого самофінансування. «Обліковою політикою підприємства створюється приховане самофінансування» - підкреслює О.С. Пристемський [1, с.108].

Таким чином, приховане самофінансування може стати умовою для виникнення зловживань, хоча і не передбачає таких дій за своєю сутністю. Останнє особливо стосується самофінансування державних підприємств. В державному секторі економіки на початок 2017 року працювало 862 тисячі людей, кількість штатних працівників 11% від числа зайнятих в усій економіці[2]. Загальна вартість активів державних підприємств на 1.10.2016 – півтора трильйона гривень, що становило 27% вартості активів великих та середніх підприємств, на підприємствах державного сектору виробляється 20% ВВП. Збитки державних підприємств за 2016 рік склали 82,0 млрд грн – це майже половина збитків в Україні взагалі. Заборгованість із заробітної плати за даними МВФ сума субсидій та податкових пільг чи дотацій в 2017 році державних підприємств становила близько 5% ВВП. Більше 40% державних підприємств не звітують про виконання фінансових планів. За даними Мінекономрозвитку в Україні на кінець 2016 року функціонувало більше 3,5 тис. державних підприємств, із них функціонує – 1800 [2]. За даними Фонду держмайна і ЄРДПОУ – їх значно більше [2].

Висновки

По-перше, суть самофінансування не може бути зведена лише до тезаврації прибутку, це більш

широке і більш всеохоплююча економічна категорія.

По-друге, глибинні основи розуміння сутності самофінансування, її відкритих і прихованих форм можуть бути отримані лише в контексті руху капіталу, що здійснюється в умовах простого і розширеного відтворення.

По-третє, відкрита і прихована форми самофінансування функціонують в постійному діалектичному взаємозв'язку, тобто у формі взаємодії та переходу однієї форми в іншу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Пристемський О.С. Самофінансування як основа забезпечення фінансової безпеки підприємства //О.С.Пристемський //Вісник Берденського університету менеджменту, - 2012, - #4 – с.106-108
2. Нікбахт Е., Гроппелі А. Фінанси ; [переклад з англ. Нісон Нікбахт, Анжеліко Гроппелі.] – К.: Основи 1993, - 383с
3. Фурик В.Г. Фінанси підприємств: навч.посіб./Фурик В.Г. – Вінниця , ВНТУ, 2008 - 136с.
4. Єпіфанова І. Ю. Фінансовий аналіз та звітність : практикум / І. Ю. Єпіфанова, В. В. Джеджула. – Вінниця : ВНТУ, 2017. – 143 с.

Валерія Андріївна Богданова – студентка групи МОФ-146, факультет менеджменту та інформаційної безпеки, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: valeribogdanova97@gmail.com

Науковий керівник: **Василь Григорович Фурик** – канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів та інноваційного менеджменту, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця

Valeriia A. Bohdanova- Department of finance and Information Security, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email: valeribogdanova97@gmail.com

Supervisor: **Vasyl H. Furik** - Cand. Sc. (Eng), Assistant Professor of Finance and Innovation Management, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia